

ekken aan de enten, die daar standpunt innering niet weling tot volkomen ten tempel kan le steenen ontg, daaruit volgt beginnen moet vende steenen". Regeering be- stellen. er niet zoo eer- her voorstelt. staatscreatur komen vallen, en achtergrond. Indische Com- rk geweest, die lijke Kerk ver- Gereformeerde Gereformeerde auwte verband eeft deze Kerk saamgesmolten der de macht odat van een Kerk al zeer eer ze dienten- derde van wat Gereformeerde ze op menige derne prediking n. Christelijke , toch mag ze als een „schijn- . Er leeft in h verleden na, een geloovig e leide, kwam er meer tot zijn f de Regeering, ze moeilijkheid na te wenden, zelfstandigheid juist daardoor mten in haar den, tot herstel komen. Neemt menten uit de t er niet anders elte en zal de sche Kerk er Kerk geheel in ns voorstellen, ander standpunt eit niet erkent dan een schijn- van Kerk geen aanaardt om n en te zorgen, a een nieuwe a toestand als erkeert, is zoo t oordeel hier van gevoelen te dragen is. t het met de Nijers aanwijst netterdaad ge- vraag voor de hoog belang en maal nog

deboom van er proponenten d van Gorkum e vergadering

lijkheid uit, dat t onderzoek in agementen, en rdeeld voor de ene echter, dat en het peremp- lterzoek in Dog- bben sal) als- umen voortaan n der Particu-

scholen is wel len de plaat, en klare en n wordt van s behandelen

nschouwelijk er tijd beter t gedaan dit e passen en ren. Terwijl schoollokalen a zwarte bord a men thans wanden zijn die een lust raad voor de platen van te munten uit natuor, door e uitvoering, gelijken met schreeuwerig gere periode, deringen de gedaan.

selt op, dat in de vader- g altoos be- blaten uit de uwerwetsche en meer den goeden tot. Aan de et onderwijs heeft, werd d den schijn, neer op aan enis van ons ongh, hoofd venhage, en Christelijke

school te Utrecht, hebben daarom een verdienstelijk werk gedaan door een serie schoolplaten voor de vaderlandsche geschiedenis uit te geven, waardoor in dit gebrek wordt voorzien. Deze platen, in groot royaal formaat gedrukt, zoodat de afbeelding ook op een afstand goed kan worden gezien, zijn alle genomen naar historische schilder- stukken van bekende meesters en bieden reeds daardoor waarborg, dat ze aan den eisch der kunst voldoen, terwijl de firma Wolters te Groningen gezorgd heeft voor een artistieke reproductie, die haar druk- kerij alle eer aandoet. Bovendien is bij elk der platen een historische verklaring gevoegd, die een kort overzicht geeft van het tijdvak, waarin de geschiedenis, op de plaat afgebeeld, voorviel en die de betee- kenis van de plaat verduidelijkt. De prijs van deze platen, die ook afzonderlijk te krijgen zijn, is zeker nog al hoog, maar men krijgt dan ook goede waar voor zijn geld. We hopen daarom, dat ze ook op onze christelijke scholen ingang zullen vinden.

In het bijzonder vestigen we daarbij de aandacht op de pas verschenen afbeelding van de Dordtsche Synode van 1618 en 1619. Er bestaan van de Dordtsche Synode verschillende afbeeldingen, maar deze is zeker een der beste die we zagen, en ze kan ook voor onze jongelingsverenigingen en Catechisatie uitnemend dienst doen. Ze is genomen naar de bekende schilderij, die de schilder Paulus Weyts op last der Dordtsche regeering in 1621 vervaardigde en die nog te Dordrecht bewaard wordt. De frische kleuren van het oorspronkelijke schilderstuk zijn goed overgebracht, en de personen zijn zoo duidelijk afgebeeld, dat men zelfs verschillende gezichten herkennen kan.

Ook de korte toelichting, die de heer Wagenvoort gaf, al moest hij zooveel mogelijk objectief zijn, doet zeker de betee- kenis van de Synode en de daaraan voorafgegaane twisten tusschen de Remon- stranten en Contra-Remonstranten niet onjuist uitkomen. Zonderling is echter, dat de be- werker zich zoo geheel vergiste in het moment, dat deze afbeelding der Dordtsche Synode zou voorstellen. Volgens hem zou deze plaat het oogenblik weergeven, waarop de Synode het besluit nam tot veroordeeling der Remonstrantsche leerstellingen; welk besluit zou genomen zijn in de 138e zitting der Synode 14 April 1619. Blijkbaar bedoelt de heer Wagenvoort hiermede de namiddagzitting, die de Synode 24 April 1619 hield, want 14 April heeft de Synode geen zitting gehouden. In deze 138e zitting is echter de sententie der Synode over de personen der Remonstranten uitgesproken en niet over hun leerstellingen of gevelens; de Synode had dit reeds ge- daan in de 135e en 136e zitting op 23 April 1619 gehouden. Maar deze historische onnauwkeurigheid zou daargelaten, kan er wel geen twiifel over bestaan, dat de heer Wagenvoort in de betekenis dezer plaat zich vergist heeft en de schilder Paulus Weyts een geheel ander moment op 't oog heeft gehad. Gelijkt de schrijver zelf toch op blz. 24 opmerkt en trouwens ook voor ieder duidelijk waar te nemen is, bevindt zich op deze plaat nog in het midden der Synode een langwerpige tafel, waarom de gedaagde Remonstranten zitten; zelfs kan men zien, dat een hunner, Episcopius, juist is opgestaan om een redevoering te houden. Nu is het bekend, dat de Remon- stranten na de stormachtige zitting van 14 Januari, toen Bogerman hen wegzond, niet meer ter Synode zijn geweest; zelfs werden de voor hen bestemde tafel en zitplaatsen weggenomen. Het moment, dat de schilder afbeelde, was dus zeker niet de zitting, waarin de Remonstranten veroordeeld werden, want ze waren daarbij niet tegenwoordig. Wellicht waren deze en andere fouten vermeden, wanneer de heer Wagenvoort zich beter op de hoogte had gesteld van de literatuur over de Dordtsche Synode verschenen. Zelfs het jongste werk van Dr. Wagenaar kende hij blijkbaar niet. En wat nog erger is, ook de Acta der Dordtsche Synode noemt hij niet onder de bronnen, die hij geraadpleegd heeft. Al kan men aan zulk een populaire schets geen al te hoogten maatstaf aanleg- gen, eenige meerdere studie ware hier toch gewenscht geweest.

DR. H. H. K.

Teeztafel.

DR. P. D. CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE, HOOG- leeraar te Leiden. HET CHRISTELIJK LEVEN. Haarlem. De Erven F. Bohn. 1910.

II.

„Geen stenogram of dictaat van colleges" — moet men, naar de nadrukkelijke waarschu- wing van den auteur, in dit zijn geschrift zien. Dat heb ik er dan ook geen oogenblik in gezien, al heb ik er ook zooveel van begrepen, dat het materiaal van colleges, zij het dan ook vermindert in quantiteit, er in verwerkt is. Verwerkt niet tot een leer- en zelfs niet tot een handboek, maar tot een leesboek, dat door den eleganten vorm, waarin de schrijver zijn „door nadenken, onderzoek, leven niet onbe- proefde denkbeelden" er in mededeelt, herinnert aan MARTENIEN'S CHRISTELIJK LEVEN. Maar de lering van SAUSSAYE'S boek loopt, met het spaarzame gebruik dat er van citaten is gemaakt is, met de algehele afwezigheid van gekleurde noten en met den, ik zou bijna zeggen: *style facile* waarin het geschreven is, nog vlotter stapel.

Dese vorm heeft in de bekoring, die er van uitgaat, zeker veel voor. Toch acht ik hem uit een oogpunt van didactiek niet geheel onbedenklijk. Het wil mij toch voorkomen, dat HET CHRISTELIJK LEVEN van de in Ethika niet geschoolde lezers, — en het boek is immers niet alleen voor studenten en predikan- teen, maar ook voor „beschaafde Christenen" bestemd — door het niet of niet genoegzaam daard toelichten van de technische termen en het niet genoegzaam *voortuigen* van de vak-problemen, te veel vergt. Zoo kan ik mij een vrij beschaafd Christen denken voor wien,

zoo al niet een woord- dan toch een zaak- verklaring van termen als *nominalistisch*, of *intutief* in tegenstelling met *empirisch*, en ook *autonom* en *heteronom* op het gebied der Ethika, geen overbodige weelde is.

Zoo ben ik er ook lang niet zeker op, dat de lezer er niet over zal heen lezen, wanneer Prof. DE LA SAUSSAYE het praeliminaire probleem van alle wetenschap en dus ook van de ethika, dat van den oorsprong en grenzen onzer kennis, eerst op p. 74 even aanraakt, en bij ons daar dan zegt, dat het „zoo aangelegen is de rol van het denkend, onderscheidend, onderzoekend verstand in zijn beperktheid te erkennen." Iets waarin ik het overigens van harte met hem eens ben.

En zoo staat het ook naar mijn bescheiden meening met de eigenlijke vak-problemen der ethiek. Zij worden wel besproken en ook aan soluties ontbreekt het niet, maar zij treden niet genoeg op den voorgrond.

Ik denk aan dat of beter aan die van „*wezen en ontstaan van het zedelijke*", en waarin ik het met wat S. zegt over het algemeen-menschelijk plichtbesef, het besef van wat „behoort te zijn," weer evenzeer eens ben, als met zijn bewering, dat *empirisch en intuitief* hier geen dilemma is, maar vatbaar is voor een synthese.

Ik denk aan dat andere, zoo voortreffelijk uiteengezet op p. 15 en 13, aan dat van *heteronomie en autonomie* en waarbij dan het bekende verwijt „de christelijke moraal is hete- ronom," zoowel afgewezen als besaamd wordt. Afgewezen, na een rake kritiek op de „*autono- mie moraal*," met de wel gestaafe be- werking, dat men de *thomisme* niet „*louter nomi- nalistisch*" mag verstaan. Bsaamd in de ook mijns inziens ware opmerking, dat het gevoel der heerschappij (van God) als blijvend hete- ronomo element niet is te verwijderen." Een opmerking waar dan aan voorafgaat, de ech- tchristelijke uitspraken, dat het „christelijk zedelijk leven de heteronomie, die nu eenmaal 't alge- meen lot is van ons, afhankelijkke menschen, veel meer overwint dan welke andere levens- orde ook;" en „dat wanneer wij afhangen van de wereld, de maatschappij, zelfs van de lagere zijden onzer natuur, wij veel sterker staan onder machten die ons veelemd zijn, dan wanneer wij ademen onder de heerschappij van hem, die de God van ons eigen leven is ge- worden."

Ik denk ook nog aan het methodisch pro- bleem: *descriptief of praescriptief*, m. a. w. of de praktische ethiek moet *beschrijven*, dan wel *voorschrijven*. Iets wat voor mij geen tegenstelling is, voor Prof. DE LA SAUSSAYE echter wel, en die daarom dan ook reeds op p. 3 zegt, „ook de moraal is descriptief, niet praescriptief."

Maar hierover later. Ik denk aan de genoemde en ook aan nog andere in dit boek besprokene problemen en dan dankt mij, dat hij hoe voortreffelijk veel- zins, toch veel te „geleugentlijk" zijn behandeld, en daardoor te weinig in onderlingen samenhang; daarbij, gelijk ik reeds opmerkte, niet genoeg- zaam op den voorgrond treden en alsoo menig lezer niet alijd den indruk zal krijgen, dat hij met 'n *Principienfrage* te doen heeft.

Na de mededeeling in de VOORREDE, dat de auteur tot het uitwerken in een „*amenhangend geheel*" zijner denkbeelden op het gebied der ethiek door zijn ambtgenoot VALETON VAN UTRECHT is overgehaald, terwijl hij meer neiging en ook wel meer talent heeft voor „*études littéraires et morales*," zou ik mij, dankbaar aan Prof. VALETON, en het „*amenhangend geheel*" latend voor hetgeen het is, van een beoordeeling dezer Christelijke Eiek uit een oogpunt ook van systematiek, onthouden heb- ben. Anders wordt dit echter waar Prof. DE LA SAUSSAYE in de VOORREDE ook schrijft: „Duidelijk zal men bespeuren, dat ik vrij onverschillig ben voor systematische eenheid, misschien omdat mijn geest weinig architect- tonisch is aangelegd, doch voor mijn bewust- zijn omdat ik het systeem nooit adequaat zie aan het leven." Hoewel ook ik dat nooit zag, begrijp ik toch niet recht, dat dit niet adequaat zijn van het systeem aan het leven een grond kan zijn voor onverschilligheid op het stuk van systema- tische eenheid. Wat ik echter wel begrijp is, dat deze onverschilligheid des heeren d. l. S. niet onopzettelijk is. Ik zal later gelegenheid hebben daar nog op terug te komen, maar wil mij thans, nu het mij om de *formele* zijde van het werk te doen is, wat die onverschilligheid voor systematische eenheid betreft, slechts bepalen tot de „*orde van behandelings*."

Op p. 37 vinden we daarvan dit, reeds een- vortig maal door mij vermeld schema:

I. 's Menschen aanleg en bestemming. II. Het leven in de sonde. III. Het begin van het nieuwe leven. IV. Het persoonlijk christelijk leven. V. Het leven in de kringen der gemeen- schap.

Uit dit schema zal men duidelijk bespeuren dat de auteur vrij onverschillig is voor syste- matische eenheid. Het doet denken aan dat van de *degenleer* der, anders zoo „architec- tonisch aangelegd" Scholastiek. Ook in dit schema toch is tweemaal samengekoppeld: *menschelijk leven en christelijk leven*; terwijl het gegeven: *het christelijk leven* was. Ook loopen hier twee gronden van inderling over elkaar, wijl dat van I, II en III: de „*sonde*," bij IV en V wordt losgelaten en vervangen door het „*individuele*" als tegenstelling met het „*sociale*." Feitelijk hebben wij bij deze, van „onverschil- ligheid voor systematische eenheid" zoo sprekend getuigende, sonderlinge inderling dan ook te doen met twee verdeelingen.

Ten eerste met ene als die van WUTKE: *das Sittliche an sich* ohne Beziehung auf die Stände; der *Abfall* von den wahrhaft sittlichen, die *Sünde*; das Sittliche in seiner *Erneuerung* durch die Erlösung. Ten tweede met ene als die van MARTENIEN, die het tweede deel van zijn CHRISTELIJK LEVEN indeelt in *Die indivi- duelle en die Sociale Ethik*.

Laat mij er echter aan toevoegen, dat ook de schrijver zelf, blijkens zijn beknopte toelichting op dit schema, er niet al te best over te spreken is. „Het boek bewaart zijn eenheid: beschrijving van het christelijke leven", zoo verzekert hij in de VOORREDE. Hij wenscht dit onderwerp in genetische orde te ontwikkelen. Maar hij geeft toe dat het met dit schema slechts gedeeltelijk gaat. Moge al uit deze toelichting blijken, dat de „onverschilligheid" van Prof. D. L. S. voor „*systematische eenheid*," als meer dinget, slechts relatief is, dit noem: niet weg, dat de sterke zijde van zijn boek ook niet in het systematische zit.

Een derde formeel bezwaar tegen deze Ethiek, die mij, omdat „*Jesus Christus als Verlosser* in het middelpunt blijft" van de in haar voorgedragen moraal, — zoo sympathiek is, zou ik willen aanduiden als het gemis vaak van, in een wetenschappelijk werk, toch zoo noodige begripsbepalingen.

Ook dit is zeker niet onopzettelijk en niet alleen een gevolg van het literaire genre van het boek. Eer denk ik bij het laatste aan een omgekeerde verhouding.

Prof. D. L. S. heeft het op het „*Begrijpliche*" niet begrepen.

Hij acht het „niet gewenscht scherpe be- palingen als muren op te trekken waar er geen dringende behoefte aan bestaat." Wie zou dat in zulk een geval wel gewenscht achten! Toch zijn er gevallen waarin dat optrekken van scherpe bepalingen als muren meer dan gewenscht is. Daartoe reken ik b.v. het geval, dat men den tem- dan ook bijzonder op p. 79 te lezen: „In plaats van een definitie van geweten willen wij van ver- scheide kanten zijn rol in het leven teekenen" en dat trof mij te meer na op de vorige blad- zijden te hebben gelezen „Dit woord (geweten) is als bijna geen ander, nog meer dan hart, van verwarrend veelzijdige beteekenis".

Dat de weg der etymologie bij de bepaling der begrippen als ethiek, moraal, zede(n)leer ons niet aan het eindstation brengt, ben ik bereid toe te geven. Daarentegen dunkt het mij een zeer groote philologische ketterij als de Leidseche hoogleraar op p. 78 zoo losweg meerschrijft, dat die weg „bij de bepaling van begrippen altijd (een) misleidende is". En het wil mij dan ook voorkomen, dat hij zich ook in het begin van zijn boek van een nadere bepaling der zoo even genoemde begrippen, wel wat heel gemakkelijk afsmaakt.

Hoe zich dit dan wrekt, daarover een volgend maal.

G.

Buitenland.

Engeland. Evangelisatie van Wales door Calvinistische Methodisten. Toen in Engeland de „*Down grade movement*" in volle gang was, heeft men in het vorstendom Wales een „*Forward Movement*" in het leven geroepen. De „*Down grade*" was een gevolg van het doordringen van de moderne theologie, de „*Forward Movement*" wil de Kerk des Heeren laten voortvaren in het doen van het werk, dat de Heere haar heeft opgedragen. In de maand Mei zal het twintig jaar geleden zijn sedert de beweging een aanvang nam; zij was en is nog het werk van de Calvinistische Methodisten in Wales, welke een eerste plaats namen onder de „*denominations*" van Wales. Men begon met een enkele tent te East Moors, Cardiff; op het oogenblik zijn er echter vijftig centra. Het voornaamste werk wordt in Zuid-Wales gedaan, maar er zijn ook stations in Noord-Wales; te Wrexham bezit men de grootste en best openbare vergader- plaats van geheel Noord-Wales.

De beweging heeft in de eerste plaats ten doel hen te bereiken, die van geen kerk lid zijn. Te Cardiff, waar men begon, had men veel segen op den arbeid. Honderden, ja duizenden verdrongen zich om het Woord Gods te hooren; kinderen werden bij honderden aan de zorg der evangeliserende vereniging toevertrouwd. Zoo werd ze erkend als een van de grootste krachten van den staat. Men kon het feit niet loochenen, dat een eenmaal zich geopenbaard had, wier licht tot in de duisterste plaatsen doordrong en die sommige van de slechtste menschen maakte tot de ijverigste dienstknechten Gods. De beweging droeg tot geheel Wales door.

Men zou kunnen vragen: Is de geestdrift bekoeld? Is het eerste elan verzwakt? Zijn de leden, en de gebouwen door hen gesticht, een schaal, waarin de levende kern gemist wordt? Is het thans met de „*Forward Movement*" uit? De feiten zullen spreken. Al was aggressive evangelisatie het eerste doel van de beweging; het was niet zijn laatste. Men wist de menschen te winnen door hen lief te hebben en voor hen die genade te zoeken die veel vrucht voortbrengt. In elk van de vijftig centra is een kerk tot formatie gekomen, een formele kerk, door een predikant bediend. Die kerken werden al meer zelfstandig, zij verkoren hun predikant, en een groot aantal van haar voorzelen selve in de kosten van den eeredienst. Ook vrouwen arbeiden mede, terwijl het reddingshuis en het huis dat voor vallen moet behoeden, niet te vergeten in Cardiff zijn gebouwd. Er zijn kerken ge- vormd met 500, 1000, ja met 2500 leden. Elk centrum van arbeid heeft zijn kerk en zijn Zondagschool.

Maar al wordt aan de kerken gebouwd en al worden de Zondagschoolleerlingen onder- wezen, daardoor is de aggressive werk niet op den achtergrond gedrongen. De kerken zijn geen spreeklokalen geworden, waarin men de verkondiging van het Woord geniet. Men zegt niet: wij zijn nu achtenswaardige menschen geworden en hebben het gemeene volk niet meer noodig! De leden gaan er op uit, zingen, prediken, noodigen in de open lucht. Zij stellen zich soms op vlak voor een herberg. Dikwijls komen bekeerenden voor. Er worden menschen als brandhouten uit het vuur gerukt.

De Wesleyaansche conferentie heeft haar begerste te kennen gegeven om haar inwendige zending in te richten op de manier van de „*Forward Movement*".

Laat ons bij het bovenstaande voegen, dat de Calvinistische Methodistische Kerk zich steeds meer in Calvinistischen geest ontwikkelt.

Frankrijk. Oorzaken van ontvolking. Over de afname van geboorten hebben reeds vele Fransehe economen geklaagd. Nu heeft Dr. L. Parrier in het blad *For et Vie* deze zaak van uit Christelijk standpunt besproken.

In 1909 ging het aantal inwoners 51.000 zielen achteruit. De afnemingsalgemeen; alleen Norman- die en Bretagne, waar de bevolking over het alge- meen nog aan de Roomsche kerk gehecht is, zijn een uitzondering. In de rijkste departe- menten is de ontvolking het sterkst. In 1789 vormden de Franschen nog 24 procent der bevolking van Europa; tegenwoordig slechts 14 procent. Terwijl Frankrijk zijn bevolking niet alneemt, wint Duitsland alle drie jaar een aantal inwoners, dat gelijk staat met de geheele be- volking van Elzas en Lotharingen. De oorzaak van desen toestand wordt gezocht in het alcoholisme, dat in de laatste dertig jaar vreeselijk toecnam, in de tuberculose, in ge- slachtsziekten en zenuwziekten, doch vooral in de neo-Malthusiaansche denkbeelden, die door de pers werden verbreid en door het volk greit- sig ingezogen. Het sterkst werkt de verachting der religie mede om de neo-Malthusiaansche theorie ingang te doen vinden. Het Christendom heeft die leer steeds gebrandmerkt, en daartegenover gesteld, dat het huwelijk een heilige instelling is, en dat niemand het recht heeft zich aan de plichten en lasten die het mede brengt, te onttrekken. Men zal daarom te vergeefs naar middelen tegen het verdelstelijk kwaad zoeken, wanneer de gezindheid van het volk niet omkeert. Gierigheid en gemakzucht oefenen een over- wegend invloed op de menschen uit. Al be- strijdt men de dronkucht, de tuberculose, de uitpattingen op het gebied van het geslachts-

leven, deze middelen zullen ontoereikend blijken, wanneer niet het hart en de zin van het volk verandert en daardoor de religie weer tot een macht in het volksleven verheven wordt. Het is voor Frankrijk te hopen, dat allen die het wel met het vaderland meenen, de handen in elkaar slaan om te zorgen, dat de Godsdienst niet voor het volk geheel verloren gaat. Tot hiertoe merkten wij daarvan nog weinig.

Er zijn in deze dagen in Frankrijk onder- scheide processen aanhangig tegen Roomsche bisschoppen, die door schoolvereenigingen aan- geklaagd werden, omdat zij de volkschool en de leermiddelen welke daarop gebruikt worden, hebben aangevallen. Reeds werd de aarts- bisschop van Reims, door het burgerlijk ge- rechtshof tot een boete van 500 fr. veroordeeld, omdat hij in een manifest de staatschool veroordeeld had. In vier andere steden werden dergelijke processen gevoerd, waarvan er twee ten gunste van de bisschoppen uitliepen. De aartsbisschop van Reims, Lyon, ging in hooger beroep bij het Parijsche hof van appel, dat na lange debatten, onder leiding van een radicalen president, het hooger beroep van den aartsbis- schop verwierp. Nog blijft de weg open om zich op de hoogste rechtbank, het Parijsche hof van cassatie, te beroepen. Maar wij vrezen, dat ook die rechtbank te zeer door clericalen- haat zal beïnzeld zijn, om aan Roomsche ambt dragers het recht toe te kennen, dat zij tegen een staatsinstelling getuigen, die volgens hunne en onze overtuiging verderfelij is voor het land.

Tusschen de Duitsch Luthersehe gemeenten te Nizza en Lyon en het Parijsche Luthersehe consistorium is een strijd ontbrand, die nu door den

"Still, William," rusterde Hainsley, "ik zal u alles zeggen, want de tijd is kort en de zaak dringend. Luister!"

En de beklagenswaardige vader begon zijn zoon een verhaal te doen van de redenen, die hem bewogen hadden den prediker te ontvangen, en van de listige maatregelen die hij genomen had. Mocht hij zich wellicht een oogenblik schamen zijn kind te openbaren, tot welk een laagheid de vader komen kon, die schaamte was van korten duur. Zou ook iemand die zich jegens kerk en vaderland verdienstelijk maakte, kunnen blozen over zijn handelingen?

Maar daar waren nog andere wetten dan die van Engeland, en nog andere inzettingen dan de geboden van Rome, en 't waren die welke begonnen te spreken in het hart van den jongen Hainsley, terwijl hij zat te luisteren naar het verhaal van de slimme wijs, waarop zijn vader zijn fatuun verbeterde en de maatschappij van een gevaarlijken vijand verlossen zou. Vreemde gedachten vloegen hem door 't hoofd, en sloten hem den mond tot vragen.

Eindelijk had zijn vader uitgesproken, terwijl William hem met strakke blikken, half wezenloos bleef aanzien.

Er rees bij Hainsley, een vermoeden op, dat hij misschien te veel gezegd had tot iemand, van wien hij niet geheel zeker was. Intusschen de kogel was eenmaal door de kerk, en het woord weder opvallend ging de vader voort:

"En nu, William, gedraag u als een man, en onze toekomst is gemaakt. Het geheim is slechts aan ons tweeën bekend. Morgen ochtend vroeg zet gij u te paard, en rijdt met mijn zegelring bij u, naar Durham. Gij zult dat ge te 7 uur, met de noodige mannen die het gerecht u leveren zal, terug zijn, en de vogel is gevangen. Het spijt mij slechts, dat gij de 100 pond van den aanbrenner niet verdienen kunt; maar ge zijt te na in de familiebetrekking met mij; dat gaat dus niet. Zorg dat ge morgen vroeg gereed zijt."

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie)

KOOTWIJK'S SCHOLEN.

Mogen wij de vrienden van Christelijk onderwijs nog eens wijzen op de behoefte, die onze scholen hebben aan financiële steun?

Het schijnt dat men denkt, de subsidie in de behoefte voorziet, maar dat is geenszins het geval. Voor scholen waar men voorheen, al was het met groote opoffing, toch in eigen behoefte kon voorzien, is de subsidie een groote verlichting, maar Kootwijk kan nooit, ook maar ten deele, zelve in de behoefte voorzien en werd altijd staande gehouden door giften, contributies, collecten van buitenaf.

In den laatste tijd houden de inkomsten bijna geheel op, want men vertrouwt dat de subsidie geheel in de behoefte voorziet, en zoo komen wij voor een groot tekort te staan.

De scholen breiden zich meer en meer uit. De school te Kootwijkerbroek, in 1887 met 45 leerlingen geopend, telt er nu circa 180, en aan die school zijn vier leerkrachten verbonden. De school te Kootwijk telt circa 40 leerlingen en heeft twee leerkrachten.

Noodzakelijk moest aan de school te Kootwijkerbroek een vierde lokaal bijgebouwd, maar daartoe ontbreekt nog altijd het geld.

Elke maand moet ongeveer 500 aan salarissen uitbetaald, en waar op heden de subsidie reeds verbruikt is, moet het Bestuur elke maand zorgen tot dat de subsidie weder wordt ontvangen, dat 500 wordt voorgeschooten. Deze zorg is voor een Bestuur als van Kootwijk's scholen, veel te zwaar, en daarbij komt dit jaar nog noodige verbouwing, en daarom verzoeken wij vriendelijk: vergeet Kootwijk's scholen niet en stel ons weder in de gelegenheid ruime giften te mogen vermelden in de *Herant*, waar helaas in den laatste tijd geen enkele bijdrage kon worden genoemd.

Namens het Bestuur:

Dr. J. H. HOUTZAGERS, Voors.

Kootwijk, Febr. 1911.

Gereformeerde gezinsbijb.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Arnhem, J. Douma, te Leiden. — Putmerend, J. Petersen, te Winsum (Fr.).
AANGENOMEN: Nijkerk o/d. Veluwe, A. Hoeneveld, te Charlois.
BEDANKT: Wiltmarum, F. Wiersma, te Engwierum.

Knijps. Zondag j.l. nam onze geachte leeraar, Dr. K. v. d. Veen, afscheid van de gemeente naar aanleiding van Job. 16 : 33, na een gezegend arbeid van bijna vier jaar. Aan het einde werd hij door een br. ouderling namens den Kerkeraad gesproken en door Dr. Nelenbos, als deputaat van de Kerk te Heerenveen, waarna den scheidsden leeraar vers 4 van Psalm 121 werd toegezongen. Een schare als nooit te voren vulde het kerkgebouw. Zegende de Heere zijnen dienstknacht en stelde Hij hem tot een regen in de Kerk te Gasselternijveeu.

Het adres van den Kerkeraad is voortaan, W. W. de Jong, te 't Meer.

Kootwijk. Onze leeraar, Dr. J. H. Houtzagers, de eerste discipel van de V. U., hoopt zijn zilveren ambtsjubileum op Dinsdag 7 Februari a.s., aan den avond van dien dag (te 6 ure) met de gemeente te herdenken.

Hij beschouwt dien dag in zekeren zin niet als een feestdag maar als een gedenktag en wenst bij die gelegenheid van de gemeente geen geschenken te ontvangen. Hij hoopt dat de gemeente, die gedurende achttien jaren herderloos was en thans reeds gedurende een kwarteeuw een eigen dienaar des Woords heeft, haar dankbaarheid zal uitspreken in ruime giften aan de armen, die zeer groote behoefte aan ondersteuning hebben.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Oudbroek c.a., A. J. W. van Ingen, te Klundert. — Oudermolen c.a. (toez.), N. v. d. Snoek, te Ooster-Nijkerk (Fr.). — Bergen (N.H.), W. J. v. d. Kieboom, te Zalt-Bommel.
Hansel, J. Kraaij, te Leerbroek. — Oudecabans en Oosterdijk (N.H.), S. de Walle, cand. te Leeuwarden. — Gendringen (toez.), J. v. Dorp, te Erichem. — Arnhem, N. C. Bakker, te Kesteren. — Oostendrecht, L. J. v. Hoorn, te Wormer. — Midwolda (Oldambt), A. G. Ph. Ravestein, te Hoogvliet (Z.H.). — Vaals (L.), I. H. C. Israel, te Cleve. — Waardenburg c.a., I. Voorsteegh, te Acquoy.

AANGENOMEN: Poortvliet (toez.), J. E. Klomp, te Hoog-Bloklend. — St. Maartensdijk, A. M. den Ouden, te Weerp (Geld.). — Aartswood (toez.), M. v. Leeuwen, te Bergum (Fr.). — Lobith, A. Baulin, te Odoorn.

BEDANKT: Vlaardingen, W. de Lange, te 's-Graveland. — Kedichem, S. de Walle, cand. te Leeuwarden. — Loon-op-Zand, J. M. Ph. Schippers, te Ede.

Advertentiën.

De Heer en Mevrouw WOLTJER — PARERLS

geven kennis van de geboorte van een

ZOON.

Amsterdam, 28 Januari 1911.

Heden overleed plotseling tot ons aller

droefheid onze geliefde broeder

ALBERT VOS,

in den ouderdom van 67 jaren.

Sedert 1 Januari j.l. als ouderling bevestigd, mocht hij slechts kort den Heere in het ambt dienen. Nu is hij ingegaan in de ruste van Gods kinderen, om God eeuwiglijk groot te maken.

Trooste de Heere de beproefde Weduwe en Kinderen, en make Hij ons allen voor Zijne komst bereid.

Namens den Kerkeraad van Kampen:

G. WISSE, Praesit.

H. KRANS, Scriba.

Kampen, 23 Jan. 1911.

Hedenmorgen nam de Heere onze lieve Moeder, Behuwd- en Grootmoeder BERENDINA JOHANNA VAN UNEN, Weduwe van den Heer H. de Moon, in den ouderdom van ruim 67 jaren tot Zich.

Vredig en met blijdschap ging zij heen.

Uit aller naam:

Dr. J. C. DE MOOR.

's-Gravenhage, 30 Jan. 1911.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionairs in Effecten,

WESTERMARKT No. 21

AMSTERDAM.

DACHSEL'S Bijbelverklaring

over het O. Test. Vier zware deelen waarvoor

f 30 — voor is betaald, leveren we nu franco

thuis in vier prachtige halfleeren stempelbanden,

(epitome) voor slechts f 15.—. Zond post-

wissel a. u. b. aan H. VERHOOG, Halfweg.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS

TE GRONINGEN.

Zoo juist verschenen:

Dr. J. WOLTJER,

Wat is het doel van het

Christelijk Nationaal

Schoolonderwijs?

TWEDE DRUK.

Prijs, gebonden . . f 1,25.

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS

TE GRONINGEN.

DE KANDELAAR,

Maandblad voor Evangelisatie,

onder redactie van de predikanten

J. L. SCHOUTEN, A. SCHWEITZER

en J. P. TAZELAAR.

Prijs per jaargang f 0,40.

Voor verspreiding belangrijke reductie.

Adres voor teekening: D. VAN SCHIE,

te Buitendijk.

BOEKVERKOOPING.

De Boekhandelaar H. A. VAN

BOTTENBURG, Bloemgracht

45, Amsterdam zal op Maandag

13 en Dinsdag 14 Februari a.s.,

teikens des avonds om halfveer uur,

publiek verkoopen, de

Bibliotheken

van wijlen den WelEerw. Z.Gel. Heer

M. F. VISSER, pred. te Nijmegen

en van wijlen den WelE. Heer

W. J. SPAAN, Hoofdonderwijzer

en andere verzamelingen, waarbij een

grote collectie Nieuwe Boeken.

Alles is te zien, Vrijdag 10 en Zater-

dag 11 Februari 1911; teikens van

1-4 en 7-9 uur.

Catalogus verkrijgbaar te 10 cent.

VERSCHEENEN bij den Uitgever

H. H. FONGERS te Uithuizen:

32 gemakkelijke fugetten als Psalm-

voorspelen voor Orgel met of zonder

pedaal, harmonium of piano, —

door JOH. GERRITSSEN, Organist aan de Ned.

Herv. Kerk te Unhuizen. Prijs f 0,95.

„DE HARP”,

— MAANDBLAD —

tot BEVOORDELING van de TOONKUNST onder de

CHRISTENEN in NEDERLAND.

Onder Redactie van F. PIJLMAN en

met medewerking van de Heeren J.

GODEFROY te Steenwijk; Mr. H.

Graaf VAN HOGENDORP, te 's Hage;

Dr. D. J. KARSEN en J. B. W.

KOELMAN, te Amsterdam; F. J.

SCHWEINSBERG, te Nijmegen; Anon-

ymus, en K. STOFFELS (archief).

Men vrage gratis proefnummer aan . . .

— Kantoor: —

Houtmankade 109, Amsterdam.

Abonnementsprijs 75 cents per jaar.

SIMOONS & Co.

Commissionairs in Effecten

DAMRAK 11 :: AMSTERDAM.

Aan- en Verkoop van Effecten.

Verzilveren van Coupons.

Geven en nemen Geld op

prolongatie.

Nieuw Prachtig werk van den

gunstig bekenden schrijver P. J.

KLOPPERS, voor slechts f 3,75 in

plaats van f 7,25.

DE ZEGEPRAAL

VAN HET KRUIS.

Geschiedenis van Het Kerkelijk Gods-

dienstig. Maatschappelijk en Huiselijk

leven en vervolgingen der eerste Christenen.

Groot werk, meer dan 600 bladzijden met

12 keurig bewerkte platen in Pracht-

band. Prijs f 7,25 voor slechts f 3,75

De Geschiedenis van de eerste Chris-

telijke Kerk met de wording van het Chris-

tendom, de Zegepaal van Golgotha's

Kruis vergeten, na langen en bangen strijd

met de Wapens des Geestes blijft voor

de geloovige één der meest aangrijpende

De belangrijke Geschiedenis van

dien eersten Christentijd, boeiend en

indrukwekkend door den heer KLOPPERS

verhaald, is en blijft een werk van hooge

waarde voor het Christelijk gezin.

Het Grootte werk, fonkelnieuw, ge-

druckt op best papier, met 12 keurige

platen, in prachtband gebonden is

in plaats van f 7,25 voor slechts f 3,75

te bekomen bij D. BOLLE, Bazaar van Goed-

koop Boeken, Haug 98, te Rotterdam.

Fransco na ontvangst van Postwissel, waarop

melden: Zegepaal v/h. Kruis.

Verschenen bij J. ZOMER, Drukkerij

„VADA”, Wageningen:

De valse profetie

in Israël

DOOR

Dr. G. Ch. AALDERS,

Red. d. Woords te Trunmarum.

Prijs f 2,50.

Spaarbank

VOOR DE

Stad AMSTERDAM.

De bureaux zijn geopend:

voor INBRENG en TERUGBETALING:

Het Hoofdbureau,

Singel No. 546 bij de Vijzelstraat:

ELKEN WERKDAG van des morgens half

10 tot des avonds half 9 uur.

De Bijbureaux:

Haarlemmerplein No. 4

en Bilderdykstraat No. 194.

ELKEN WERKDAG des morgens van

half 10 tot half 1 uur en des avonds van half

7 tot half 9 uur.

Laurierstraat No. 122;

Ferdinand Bolstraat No. 108;

en 1ste Van Swindenstraat No. 19.

ELKEN WERKDAG des avonds van half

7 tot half 9 uur.

„Het Zeemanshuis”, Kadijksplein No. 8:

DINSDAG en ZATERDAG des avonds van

half 7 tot half 9 uur.

RENTEN kan men laten bij schrijven:

gedurende de zittinguren aan alle Bureaux,

(aan de Bijbureaux moet dit echter van te

voren worden aangevraagd).

Mr. H. J. J. POST,

Directeur

Christel. Vereeniging van Nederlanders te Londen.

Bevoengende vereniging versadert elken Dinsdagavond te 8 uur in

't gebouw van het Deutsche Christel. „Kellerheim”, 48 Charlotte Street,

Pitzroy Square W.

Verdere inlichtingen verstrekt gaarne de Secretaris J. BOER,

50 Barrfoot Avenue Munster Rd. Londen S. W.

JOHs. ALBERTS,

Tabak- en Sigarenmagazijn

— „BILDERDIJK” —

Bilderdykstraat 5. - Amsterdam.

Ruime sortering van goede merken in elken prijs.

ZONDAGS GESLOTEN.

Koninklijke Hollandische Lloyd.

Geregelde Stoomvaartdienst tusschen

Nederland, Brazilië,

Uruguay en Argentinië.

Stoomschip „Rijnland”

van Amsterdam 11 Febr.

van Santos 14 Febr.

van Amsterdam 14 Maart

Stoomschip „Hollandia”

van Amsterdam 22 Febr.

van Lissabon 27 Febr.

van Rio de Janeiro 23 Febr.

van Santos 27 Maart

van Amsterdam 27 Maart

van Lissabon 27 Maart

van Rio de Janeiro 27 Maart

van Santos 27 Maart

van Amsterdam 27 Maart

LEVENSVERZEKERING

de Nederlanden van 1845

BRAND - - VERZEKERING

INBRAAK

DEN HAAG (vroeger Zutphen) Directie HENNY

KAPITAAL f 4.000.000,00

RESERVEFONDUS ruim f 1.428.000,00

WERKZAME AGENTEN GEVRAAGD.

Wed. P. VAN ELK & ZONEN

Hoofdkantoor: AMSTERDAM, Damrak 60.

Bijkantoren: AMSTERDAM, Dam 13-15-17.

HILVERSUM, Langestraat 65.

HAARLEM, Kruisweg 69.

ROTTERDAM, Zuidblaak 62, bij het Postkantoor.

DORDRECHT, Wijnstraat, hoek Wijbruggsteeg.

Belasten zich met de uitvoering van EFFECTENORDERS

Nemen en geven GELDEN op PROLONGATIE.

Sluiten BELEENINGEN.

Ontvangen GELDEN à DEPOSITO tegen dagelijks vast te stellen rentekoers.

Wisselen VREEMDE BANKNOTEN en MUNTSPICIEN.

Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika,

gevestigd te Amsterdam, Keizersgracht 389,

Bijkantoor te Londen, 2, Great Winchesterstreet E. C.

Hoofdagenschap te PRETORIA.

Agentschappen te K